

1) незважаючи на те, що явище політичної коректності зародилося у США та неминуче пов'язане з сучасним американським політичним дискурсом, немає цілковитого дотримання вимог політкоректності у досліджуваних висловлюваннях політичних діячів;

2) якщо людьми починають керувати емоції, вони здатні порушити вимоги політичної коректності; політичні діячі не є винятком;

Список використаної літератури

1. Быков И. А. Политкорректность и толерантность как принципы современной политической коммуникации: материалы научно-практической конференции / И. А. Быков. – СПб. : Роза мира, 2008. – С. 92-104.
2. Комлев Н. Г. Словарь иностранных слов / Н. Г. Комлев. – М. : Эксмо-Пресс, 2000. – 1308 с.
3. Панин В. В. Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория : дис. канд. филол. наук : 10.02.04 / В. В. Панин. – Тюмень, 2004. – 217 с.
4. Стернин И. А. Коммуникативное сознание, коммуникативное поведение и межкультурная коммуникация. Межкультурная коммуникация и проблемы национальной идентичности / И. А. Стернин. – Воронеж: ВГПУ, 2002. – С. 21–28.
5. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Изд-во МГУ, 2004. – 624 с.
6. Чудинов А. П. Политическая лингвистика: учебное пособие / А. П. Чудинов. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 256 с.
7. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса : дис. д-ра филол. наук : 10.02.01; 10.02.19 / Е. И. Шейгал. – Волгоград, 2000. – 431 с.
8. Шляхтина Е. В. Языковой аспект политкорректности в англоязычной и русской культурах : дис. канд. филол. наук : 10.02.19 / Е. В. Шляхтина. – Ярославль, 2009. – 213 с.

Чумаєва Діана

ЧАСТИНОМОВНА СЕМАНТИКА МОВНИХ СУГЕСТОГЕНІВ

Вплив мови та мовлення на свідомість та підсвідомість людини, її поведінку є вкрай актуальним питанням для сучасних науковців, оскільки саме від семантики мовних одиниць залежить сприйняття дійсності людиною та її вибіркова реакція на відповідні стимули, які направляють фокус сприйняття у необхідному напрямку соціальної взаємодії [7]. Дослідження особливостей реалізації семантики дієслова й іменника сьогодні є одним із важливих завдань лінгвістики [1]. Чималу роль відіграє частиномовна належність мовних сугестогенів, вивчення яких дає змогу визначити домінантні граматичні вектори сугестивного тексту.

Цим питанням займалися багато вчених: В. М. Бехтерєв, І. П. Павлов, К. К. Платонов, А. П. Слободяник та багато інших видатних вчених. Серед сучасних науковців слід відзначити: Т. Ю. Ковалевську, В. М. Кандибу, Г. А. Гончарова, Г. Т. Чуприни та інших.

Вербальний сугестивний вплив – це використання мови з метою встановлення і підтримки психологічного контакту; приєднання до реальності суб'єкта; утилізації свідомості та отримання доступу до несвідомого [3]. Д. Е. Розенталь і М. М. Кохтев відзначають те, що

серед подразників, що викликають у людини емоційну реакцію, найбільш важливе місце займає слово, що справляє на людину вплив у багато разів більше, ніж які-небудь інші чинники. Особливе значення має смисловий вміст слова, його семантика, що викликає певні асоціації [4,8].

Основним засобом комунікативного впливу є слово, мова сугестора, а невербальні фактори (жести, міміка, поведінка) зазвичай здійснюють додаткову дію, посилюючи його.

Наше наукове дослідження ґрунтується на матеріалах гіпнотичної практики. Гіпноз (від. грец. *hypnos* – сон) – тимчасовий стан свідомості, який характеризується звуженням її об'єму та різким фокусуванням на змісті навіювання, яке пов'язано зі зміною функції індивідуального контролю та самосвідомості [9].

Психологічні теорії розглядають гіпноз як змінене функціонування нормального стану суб'єкта у незвичних обставинах: навіювання мотивації, уваги, очікування, міжособистісних відносин. У психотерапії застосовується спеціальний метод гіпноаналізу конфліктів та установок особистості. Застосування техніки гіпнозу дозволяє експериментально вивчати поведінку за різних умов функціонування свідомості. Хоча сон і гіпноз широко досліджуються і використовуються, багато що до цих пір невідоме і не пояснене. Однак є ряд переконливих теорій про природу сну і природу гіпнозу, залишається ще багато питань, які можуть стати приводом для майбутніх досліджень.

Одним із базових методів сугестивного впливу є вербальний метод, тобто вплив словом. У гіпнозі слово виступає як ключовий елемент впливу на підсвідомість та справляє сугестивну дію на поведінку, наміри та оцінки сугерента. Визначено, що основними особливостями сугерента є підвищена тривожність, невпевненість у собі, особлива довірливість, понижена самооцінка, слабкість логічного аналізу, комплекс неповноцінності, вразливість та інші особливості, які відображають нестійкий стан психіки. З точки зору індивідуально-типологічних особливостей, більшу здатність до навіювання мають: сильний врівноважений тип (сангвініки), далі сильний нестримний тип (холерики), слабкий (меланхоліки), і, нарешті, сильний врівноважений повільний тип (флегматики). Відповідно, серед особливостей сугестора найбільш підкреслюються: високий рівень авторитету особистості, її соціальний статус, вольова або інтелектуальна перевага, упевненість в собі, безмежний оптимізм, зовнішня і внутрішня привабливість.

Цікавим з погляду мовознавства є частиномовний чинник та його прояв у практиках гіпнозу. Граматичний склад універсальних слов'янських сугестивних текстів в цілому характеризується переважанням іменників (25,97%), на другому місці – дієслова (19,61%), на третьому – займенники (14,26%) і тільки на четвертому і п'ятому – прикметники (12,7%) і прислівники (9,45%). Найбільша кількість іменників – в текстах замовлянь (33,65%), найменша – у формулах гіпнозу (18,65%). Це природно, тому що при гіпнотичному впливі сугестивна функція виступає не латентно, а явно, що забезпечується великою кількістю дієслів (25,49%). У молитвах, в силу їх особистої спрямованості порівняно з іншими групами текстів більша кількість займенників (16,61%) [5,147].

Б. Ф. Поршнев виділяв особливу роль дієслова в історії сугестії. Саме дієслівну фазу Б. Ф. Поршнев пропонував уявити собі як всього лише нездоланно забороняючу дію або нездоланно спонукаючу до дії. У такому випадку найдавнішою функцією дієслова може вважатися наказова функція [6,426].

Нами проаналізовано приклади гіпнотичних текстів, які наведені А. П. Слободяником як ілюстрації технік і методик гіпнозу у розділах «Техніка гіпнотизування», «Підкріплення

навіювання переважно впливом на звуковий аналізатор», «Формули словесного та змішаного гіпнотизування». Обрані для аналізу тексти являють собою стенограму гіпнотичних сеансів у повному об'ємі і тому дозволяють здійснити дієслівний аналіз використаних формул гіпнозу від початку і до кінця сеансу. Беручи до уваги дослідження наших трьох гіпнотичних текстів можна зазначити, що кількість дієслів у них складає 18,8% від загальної кількості, а з урахуванням віддієслівних іменників, дієприкметників – 22,8%. Це свідчить про важливу роль дієслова у процесі навіювання та його спонукаючу функцію.

Дієслово завжди називає процес, дію або процесуальний стан і таким чином є основною одиницею мови, що представляє дійсність як рух і за допомогою своїх граматичних категорій відносить цю дійсність до часу – реального або гіпотетичного, а також до суб'єкта або об'єкта дії. Кожне дієслово має свою певну специфічну семантику, що характеризує його за тими або іншими показниками. Класифікацією дієслів саме за семантичним показником займалися багато вчених і наразі це питання ще досі залишається дискусійним та має плюралізм поглядів. В українському мовознавстві класифікацією предикатів займалися І. Р. Вихованець, В. М. Русанівський, О. І. Леута, С. М. Дишлева та інші.

За результатами нашого наукового дослідження, мова гіпнозу включає: висловлення з імперативними формулами дієслів у наказовій формі. Наприклад, «*Дихайте* спокійно і рівномірно. *Слухайте* мене! *Дивіться* на срібну кулю! *Розслабте* всі свої м'язи») [7,194]. Кількісний показник імперативів складає 15%; дієслова теперішнього часу для концентрації уваги на психофізіологічних процесах, у той момент, коли вони відбуваються шляхом звернення уваги на ті чи інші відчуття. Наприклад, «У даний момент навколишнє оточення вас **не турбує**», «По всьому вашому тілу **починає розливатися** приємна млість і знемога, у вас **з'являється сонливість, відчувається** приємна млявість, **тяжчають** руки і ноги», «Ніщо вас **не хвилює**, ніяких неприємних відчуттів у вас **немає**, по тілу **розлилася** приємна слабкість, ваші руки і ноги **важчають, важчають** повіки, вас все більш і більш **охоплює** дрімота, ваші повіки **злипаються**». Частка дієслів у формі теперішнього часу складає 35,7% [8,194]; неконкретні дієслова, які означають дію без опису того, як вона була чи буде здійснена. Наприклад, «Вам **подобається**, коли у Вас **виникають** незвичайні відчуття (опущена інформація: **подобається** в якому сенсі? **Виникають** де? Коли саме?) Як, на вашу думку, **виникають** будь-які незвичайні відчуття? (**виникають** коли, де?), Ви **думаєте**, звідки **беруться** відчуття, які навіть не можна описати? (**беруться** коли, у кого?)». Кількість таких дієслів становить 23,4%. Така класифікація відповідає деяким лексико-семантичним групам, які виокремила С. М. Дишлева. Дієслова у наказовій формі за семантичним значенням належать до категорії дієслів на позначення дії; дієслова теперішнього часу належать до дієслів на позначення категорії стану; неконкретні дієслова належать до категорії дієслів релятивної семантики.

Провідне місце серед самостійних частин мови належить іменнику. Як одна з найголовніших частин мови іменник у комунікативному процесі забезпечує можливість мислити предметно та інтерпретує предметну частину мовної картини світу.

Інтерес до іменника у психолінгвістичному аспекті викликаний частотністю його вживання та специфікою використання. За даними нашого дослідження гіпнотичних текстів можна зазначити, що кількість іменників складає 15,82 % від загальної кількості слів. Серед них виявлено відсоток номіналізацій (процес утворення іменника від дієслова), що складають 6,56%. Через те, що в номіналізації опускається значний обсяг інформації, даний засіб являє

собою надзвичайно ефективний інструмент психологічного впливу. Прикладами номіналізацій є такі слова: **вирішувати - рішення, відчувати - відчуття, спілкуватися - спілкування, завершувати - завершення, приймати - прийняття, реалізовувати - реалізація, сумніватися - сумнів, вибирати - вибір**. («До вас все більше й більше приходить **відчуття** спокою», «Вас охоплює приємна **втома**», «Зосереджуйте вашу увагу на усіх **відчуттях**»). Встановлено, що найчастотнішими лексемами в іменниковому складі мови гіпнотичних текстів є: **«дрімота», «відчуття», «втома»**, що становить вербалізований субстрат гіпнотичного стану, де представлено результат сугестивної дії.

За даними аналізу гіпнотичних текстів кількісний показник вживаності неспецифічних номенів складає 4,35%, що відображає відносно нижчу частотність їх вживання, у порівнянні з іншими проаналізованими показниками. (*«Відкиньте усі зайві **думки та тривоги**», «Ви відчуваєте **свободу** рухів тіла», «Дрімотний **стан** все посилюється й посилюється», «**Важкість** проникає в голову і у все тіло», «Ви помітите, що деякі **явища** виникають під час вашої **релаксації**», «Я хочу, щоб ви сконцентрували вашу **увагу на відчуттях**», «... або ви відчуєте **напруження**, або ж **тепло** вашої руки»» [8].*

Список використаної літератури

1. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови / Іван Вихованець, Катерина Городенська. – К.: Пульсари, 2004. – С. 184–216.
2. Дишлева С. М. Адвербіальна дистрибуція лексико-семантичних груп українських дієслів: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / С. М. Дишлева; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2008. – 18 с.
3. Ільницька Л. Л. Англomовний сугестивний дискурс : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.04 / Леся Леонідівна Ільницька. – К., 2006. – 222 с.
4. Кохтев Н. Н. Реклама: искусство слова / Н.Н. Кохтев – М.: МГУ, 1997. – 254 с.
5. Оганесян Н. Т. Практикум по психологии творчества / Н. Т. Оганесян. – М. : ФЛИНТА, 2013. – 528 с.
6. Поршнев Б. Ф. О начале человеческой истории (проблемы палеопсихологии) : монография / Б. Ф. Поршнев. – М. : Мысль, 1974. – 487 с.
7. Психология делового общения : хрестоматия / под ред. Д. Я. Райгородского. – Самара : Издательский дом «Бахрах – М», 2006. – 784 с.
8. Слободяник А. П. Психотерапия, внушение, гипноз / А. П. Слободяник. [4-е изд., испр. и доп.]. – К. : Здоров'я, 1983. – 376 с.
9. Чуприн Г. Т. Гипноз и внушение / Г. Т. Чуприн. – Х. : Гуманитарный центр, 2014. – 192 с.

Мирослава Шух

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ НОРМ ЛІТЕРАТУРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сьогодні досконале володіння українською мовою як державною стає важливим компонентом для кожного, тим паче для фахівців різного профілю, адже мовленнєва діяльність є складовою професійної.